

**XAMSHIRALIK ISHIDA ZAMONAVIY KOMPYUTER
TEXNOLOGIYALARINING O'RNI VA QO'LLANILISHI**

*RESPUBLIKA IXTISOSLASHTIRILGAN KARDIOLOGIYA ILMIY AMALIY
TADQIQOT MARKAZI*

Xolmatova Laziza Otamurodovna

*Rentgen endovaskulyar jarroxlik 10-kardiologiya bo'limi
oliy ma'lumotli katta hamshirasi*

Annotatsiya: Tibbiyotni kompyuterlashtirish muqarrar jarayon bo'lganligi sababli, hamshiralik amaliyotida kompyuter texnologiyalaridan foydalanishning turli jihatlarini ko'rsatadigan tadqiqotlar juda foydali bo'lishi mumkin. Shuningdek, hamshiralar o'rtasida o'z ishida kompyuter texnologiyalaridan foydalanish samaradorligini aniqlash maqsadida o'tkazilgan tadqiqot o'rganishga arzigulikdir. Ushbu maqolada kompyuter texnologiyalaridan foydalangan holda birlamchi tibbiy yordam xizmatida shifokorlar va hamshiralar ishining asosiy tamoyillari ochib berilgan.

Kalit so'zlar: Kompyuter texnologiyalari, hamshiralik ishi, birlamchi yordam.

Аннотация: Поскольку компьютеризация медицины — процесс неотвратимый, очень полезными могут оказаться исследования, освещающие различные аспекты применения компьютерных технологий в сестринской практике. Также предоставлены результаты исследования проведенного среди среднего медицинского персонала с целью определения эффективности применения компьютерных технологий в их работе. В статье раскрываются основные принципы работы врачей и среднего медперсонала в службах ПМСП с применением компьютерных технологий.

Ключевые слова: компьютерные технологии, медицинская сестра, первичное звено.

Annotation: The article describes the main principles of work of doctors and nurses in PHC services with the use of computer technologies. Since the computerization of medicine — the process is inevitable, can be very helpful for studies covering various aspects of the application of computer technology in nursing practice. Also provided the results of a study conducted among nurses with the aim of determining the effectiveness of using computer technology in their work.

Key words: computer technology, nurse, primary care.

Hozirgi vaqtda kompyuter texnikasi keng qo'llanilishiga qaramay, adabiyotlarda kompyuterlarning tibbiyotda qo'llanilishiga oid ma'lumotlar kam yoritilgan. Buni tushuntirish juda oson: kompyuterlar shifokorlarning kundalik klinik amaliyotiga

nisbatan yaqinda kirib kelgan. Biroq, u allaqachon ultratovush diagnostika xonalarida (ultratovush), kompyuter tomografiyasi (KT) va intensiv terapiya bo'limlarida o'z o'rnini mustahkam egallagan. Ammo tibbiyotda barcha shifokorlarni va barcha tibbiy ma'lumotlar bazalarini yagona tarmoqqa birlashtira oladigan kompyuter texnologiyalaridan ommaviy va tizimli foydalanish haqida gapiradigan bo'lsak, bu hali uzoq yo'l. Biroq ayrim shahar klinikalarida (asosan xususiy), shuningdek, respublika miqyosidagi muassasalarda (masalan, Respublika ixtisoslashtirilgan kardiologiya markazi)da yagona tizimli tarmoq allaqachon amaliyotga joriy etilgan. Ushbu tarmoq orqali bemorlarning kasallik tarixi saqlanadi, laboratoriyalarga yo'llanmalar yuboriladi va yana ko'p narsa bemorning ham, markazda ishlayotgan xodimlarning ham vaqtini, mablag'ini tejash hamda hujjat aylanishini tizimlashtirish imkonini beradi. G'arbda bu masala tobora ko'proq e'tiborni tortmoqda, kompyuterlardan foydalanishning imkoniyatlari va cheklovlari bo'yicha tadqiqotlar olib borilmoqda, kompyuter texnologiyalari sohasida innovatsion texnik echimlar taklif qilinmoqda. Axborot texnologiyalari olamidagi statistika haqida gapiradigan bo'lsak, shuni ta'kidlash kerakki, hozirgi vaqtda tarmoqqa ulangan kompyuterlarning umumiy soni 100 millionga yaqin. Bu jarayon 1969 yilda, AQSh Xavfsizlik Departamenti loyihasi doirasida mamlakatdagi bir nechta kompyuterlar birlashtirilgandan boshlangan. 1991 yilda "World Wide Web" paydo bo'ldi. O'shandan beri uning chegaralarida doimiy ravishda turli xil ma'lumotlar, shu jumladan ilmiy va, xususan, tibbiy ma'lumotlar to'planib borgan. Shuni inobatga olgan holda shuni aytish mumkinki, Internetdan professional maqsadlarda foydalanishda shifokor va hamshiralar uchun asosiy masala ishonchli manbalarni tanlashdir. Soxta ilmiy, tasdiqlanmagan yoki yolg'on ma'lumotlarning katta miqdori orasida haqiqatan ham ishonchli ilmiy ma'lumotlarni topish juda qiyin. Shifokorlar va hamshiralar ishida ma'lumotlarning ishonchliligi juda muhimdir - shuning uchun World Wide Webda ma'lumot qidirishga alohida yondashuvlarga ehtiyoj bor. Ko'p hollarda Internet saytlari tadqiqotda qo'llaniladigan ilmiy yondashuvlar va usullarga oid kerakli hujjatlarni taqdim etmaydi. Erkin hudud bo'lgan Internet qonuniy da'volar qo'yish imkoniyatini bermaydi va bu ishonchli ma'lumotni "*filtrlash*"ni murakkablashtiradigan yana bir omil bo'lib xizmat qiladi. Bunday holda, siz ishonchli ilmiy va jamoat tashkilotlari tomonidan taqdim etilgan saytlarga, shuningdek, rasmiy manbalarga e'tibor qaratishingiz kerak. Ikkinchisiga tibbiy gazeta va jurnallarning elektron nashrlari kiradi, ulardan bugungi kunda Internetda juda ko'p. Har 4 yilda tibbiy ma'lumot ikki baravar ko'payadi.

Bunday o'sish sur'atlari bilan amaliyotchi shifokorlar va hamshiralarga ushbu ulkan ma'lumotlar hajmini boshqarish va undan maksimal foyda olishda yordam berish uchun ba'zi ko'rsatmalarga ehtiyoj bor edi. Hozirgi vaqtda elektron resurslar deyarli bosma manbalar kabi katta, ammo ikkinchisidan farqli o'laroq, ular kamroq tizimlashtirilgan. Shu bilan birga, tibbiyotning barcha sohalari bo'yicha ishonchli va

dolzarb ma'lumotlarni taqdim etadigan bir qator elektron omborlar mavjud. Ulardan biri **MEDLINE**, **AQSh Milliy Tibbiyot Kutubxonasining** 1960-yillardan buyon biotibbiyot adabiyotining **11** milliondan ortiq manbalarini o'z ichiga olgan va har yili yangilanib turadigan ma'lumotlar bazasi. Ushbu ma'lumotlar bazasiga bepul kirish **Pub MED** resursi tomonidan taqdim etiladi. U nafaqat har qanday Internet foydalanuvchisiga ma'lumotlar bazasidan kerakli ma'lumotlarni osongina olish imkonini beradi, balki kerakli ma'lumotlarni qidirishni sezilarli darajada osonlashtiradi va yangi manbalarni saralash imkonini beradi. Bundan tashqari, AQSh Milliy Tibbiyot kutubxonasi Pub MED resursida qo'llaniladigan tibbiy atamalarning kichik sarlavhalari tizimini taklif qildi va bu sizga nafaqat *19 000 dan* ortiq atamalarni tez va oson ko'rib chiqish, balki aynan o'sha maqolalarni topish imkonini beradi. foydalanuvchiga kerak bo'lgan shartlarni o'z ichiga oladi. Ushbu resurslar va tizimlarning barchasi shifokorlar va hamshiralar uchun qulaylik yaratish uchun yaratilgan bo'lib, asosiy maqsad klinitsyenlar va tadqiqotchilarga minimal vaqt va kuch sarflagan holda qulay, ishonchli va dolzarb ma'lumotlarni taqdim etishdir.

Ayni paytda O'zbekistonda barcha klinikalar shaxsiy kompyuter va printerlar bilan ta'minlangan. Saytlardagi kompyuterlar eng so'nggi modellardan biri bo'lib, **LCD** monitorlar bilan jihozlangan, **Windows XP** operatsion tizimi o'rnatilgan va ishlashga to'liq tayyor. Kompyuterlar shifokorlar va hamshiralar ishida qanchalik faol ishtirok etishini aniqlashgina qoladi. Bundan tashqari, shifokorlar va hamshiralar ishiga shaxsiy kompyuterlarni joriy etishda yuzaga keladigan muammolar va vazifalarni aniqlash, shuningdek, kompyuterlashtirishni rivojlantirishning keyingi istiqbollarni qayd etish kerak. Saytga kartani qidirish va "ko'tarish" uchun zarur bo'lgan vaqtni, shuningdek, kartaga yozib olish va turli yo'nalishlarni (*sinovlar va maslahatlar uchun*) berish jarayonini hisoblashda, bu o'rtacha **5** dan **8** minutgacha ekanligi ma'lum bo'ldi. . Agar shifokor juda band bo'lsa, har bir bemorga **15-20** daqiqa ajratilganda, bu juda katta miqdor.

Holbuki, ishni kompyuterlashtirish bilan, xuddi shu jarayonlarga 1-3 daqiqadan ko'proq vaqt sarflanmaydi. Saytdagi shifokor ishida ham uchraydigan ma'lumotnomalarda turli xil ma'lumotlarni qidirish 5 dan 10 minutgacha davom etishi mumkin. Holbuki, Internetdan foydalanganda uni bir necha soniyagacha qisqartirish mumkin.

Laboratoriya yoki funktsional diagnostika xonasidan olingan kerakli tadqiqot natijasini qidirish, shuningdek, ushbu natijalarni bo'limlar va kartochkalar bo'yicha saralash uchun ham ko'p vaqt sarflanadi, bu qo'lda amalga oshiriladi. Bu kuniga 30 daqiqagacha vaqt oladi. Holbuki, yagona elektron axborot tarmog'idan foydalanganda bu bir necha soniyadan ko'proq vaqtni oladi.

Asosiy muammolardan biri bu kompyuter ko'nikmalari muammosi. Ko'pgina tibbiyot xodimlari, odatda, keksa avlod vakillari, bu ko'nikmalarga ega emaslar yoki

shaxsiy kompyuterdan to'liq foydalanish uchun etarli darajada ega emaslar. Faqat uyda shaxsiy kompyuteri bo'lgan yoki u bilan ishlash ko'nikmalarini mustaqil o'zlashtirganlar shaxsiy kompyuterdan to'liq foydalanishlari mumkin. Shunday qilib, deyarli barcha ishlar kompyuterlashtirishdan oldingi kabi amalga oshiriladi - imtihonlar va kundaliklar, shuningdek, boshqa hujjatlar qo'lda yoziladi. Kompyuterlar asosan statistik hisob-kitoblar va kunduzgi shifoxonalarda bo'shatish xulosalarini tuzish uchun ishlatiladi.

Ikkinchi muammo - bu shaxsiy kompyuterdan foydalanishda tizimlilikning yo'qligi - u shifokor yoki hamshira ishida qanchalik ishtirok etishi kerakligi aniqlanmagan. Ba'zi shifokorlar qo'lda yozadilar, ba'zilari kompyuterda yozadilar, lekin har doim ma'lumot yozilishi kerak bo'lgan algoritmik shablonlar mavjud;

Shu sababli, klinikaning barcha bo'limlarini birlashtira oladigan yagona axborot tizimini to'liq joriy etish hali ham qiyin. Biroq, ushbu bosqichdagi ishlarning holati juda tushunarli - uchastkada shifokorlar ishiga shaxsiy kompyuterlarning kiritilishi yaqinda sodir bo'ldi, ishni kompyuterlashtirish hali boshlang'ich bosqichida va shaxsiy kompyuterlar bilan ishlash bo'yicha xodimlarni tizimli o'qitish hali amalga oshirilmagan. amalga oshirildi. Saytlarning asosiy hujjatlari yozma shaklda saqlanadi va darhol bosma va elektron shakllarga o'tish mumkin emas.

Ro'yxatga olish kitobida kartalarni qidirish va "olish" bo'yicha oldingi mashaqqatli protsedura o'rniga ma'lum bir bola haqidagi ma'lumotlarni bir necha soniya ichida elektron tarzda uzatish mumkin bo'ladi. Kartadagi turli xil va ko'pincha o'qib bo'lmaydigan yozuvlar standart, algoritmik, bosma yozuvlar bilan almashtiriladi. Kompyuter bilan ishlash bemor bilan ishlash uchun vaqtning katta qismini bo'shatib, keyin emas, balki bevosita uchrashuv paytida amalga oshiriladi. Internet ham tez orada klinikalardagi shifokorlar va hamshiralarning faoliyatida mustahkam o'rnatilishi kerak - bu nafaqat bitmas-tuganmas ma'lumot manbai, balki boshqa muassasalar, shaharlar va mamlakatlardagi hamkasblar bilan aloqa va tajriba almashish vositasi sifatida. Bugungi kunda kompyuter texnologiyalari tibbiyotda tobora mustahkamlanib bormoqda va endi yuqori aniqlikdagi diagnostika asboblari sifatida emas, balki deyarli teng yordamchilar sifatida katta hajmdagi tibbiy ma'lumotlarni masofadan uzatish imkonini beradi.

Internet rivojlanib borgani sari shifokor ishiga ko'proq moslashib bormoqda va, ehtimol, yaqinda nafaqat G'arbda, balki O'zbekiston va boshqa mamlakatlarda ham uning faoliyatining ajralmas qismiga aylanadi. Ishonchli tarmoq resurslari orqali shifokorlar va hamshiralarga taqdim etilayotgan, dalillarga asoslangan tibbiyot tamoyillaridan foydalangan holda davolash va diagnostikaning yangi usullari samaradorligini ko'rsatadigan mavjud va ishonchli ma'lumotlar diagnostika, davolash sifatini oshirishga, shuningdek, xavfsizlikni va bemorlarga ko'rsatiladigan xizmatlarni yaxshilashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Мамедова, Г. Б. Применение компьютерных технологий в работе медсестер / Г. Б. Мамедова, М. Б. Миркаримова, М. А. Мирзаева, Г. А. Таджибаева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2014. — № 18 (77). — С. 146-149. — URL: <https://moluch.ru/archive/77/13155/>
2. Гасников В.К. Основы научного управления информатизации в здравоохранении: учеб. пособие / В.К. Гасников; под ред. Н.В. Савельева, В.Ф. Мартыненко. - Ижевск, 1997
3. Гельман В.Я. Медицинская информатика: практикум / В.Я. Гельман. - Спб., 2001
4. Кудрина В.Г. Медицинская информатика /В.Г. Кудрина. - М., 1999
5. Назаренко Г.И. Медицинские информационные системы: теория и практика /Г.И. М. 2003
6. Назаренко, Я.И. Гулиев, Д.Е. Ермаков; под ред. Г.И. Назаренко, Г.С. Осипова. - М., 2005
7. Медведев О.С. Международная конференция "Современные информационные технологии в медицине" // Медицинская визуализация. - 1997. - 3. - С. 59-61
8. Qodirxon Inomov "Hamshiralik ishi asoslari" Toshkent – 2007 yil.
9. A. Gadayev , M.X.Alimova , X.S. Salixodjayeva , L.X.Musajonova "Umumiy Amaliyot hamshiralari uchun amaliy qo‘nikmalar to‘plami” Toshkent -2011.